

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BASIYA ÖNSÖZ	5
ÖNSÖZ.....	7
İÇİNDEKİLER	9
GİRİŞ	21
A. Hukuka Giriş Yaklaşımları	21
B. Hukuka Girişin İçeriği.....	22
C. Hukuka Girişin Tarihçesi	22
I. SOSYAL DÜZEN KURALLARI.....	25
A. Toplum Hayatı ve Sosyal Düzen	25
1. İnsanın sosyal bir varlık olması	25
2. Sosyal düzenin gerekliliği	26
3. Yaratılış bakımından insanlar	29
B. Sosyal Düzen Kurallarının Ortak Özellikleri ve Hukuk Kuralları.....	31
C. Sosyal Düzen Kuralları ve Hukuk Kuralları ile İlişkileri	33
1. Din kuralları (Religious rules)	33
2. Ahlak kuralları (Moral rules)	37
a) Genel olarak	37
b) Meslek etiği	40
3. Görgü kuralları	41
4. Örf ve âdet kuralları (Customary rules)	42
II. HUKUKA DAİR GENEL BİLGİLER.....	45
A. Hukukun Tanımı ve Çeşitli Anlamları.....	45
1. Hukukun tanımı	45
2. Hukukun çeşitli anlamları	47
a) Pozitif hukuk, ideal hukuk	47
b) İç hukuk, dış hukuk.....	48
c) Yazılı hukuk, yazılı olmayan hukuk	48
d) Maddi hukuk, şekli hukuk.....	49
B. Hukukun Doğuşu ve Gelişimi.....	49
1. İlk Çağ'da hukuk.....	50
2. Orta Çağ'da hukuk	51
3. Yeni Çağ'da hukuk.....	52

4.	Yakın Çağ'da hukuk	52
C.	Hukukun Amaçları ve İşlevleri.....	53
1.	Sosyal barışı sağlama.....	53
2.	Güvenliği sağlamak	54
3.	Eşitlik sağlamak	54
4.	Özgürlük sağlama ve koruma	56
5.	Toplumsal ihtiyaçları karşılama	56
6.	Adaleti gerçekleştirme	56
	Haksızlık (zulüm)	59
D.	Hukukun Konusu.....	60
E.	Hukukun Temeli Hakkında Görüşler	60
1.	Hukuku irade ürünü kabul eden teoriler	63
a)	İlahi irade teorisi	63
b)	Beşeri irade teorisi.....	65
i.	İradeci hukuki pozitivizm.....	65
ii.	Normcu hukuki pozitivizm.....	65
iii.	Faydacı hukuk teorisi.....	66
c)	Genel İrade (Sosyal sözleşme) Teorisi.....	66
2.	Hukuku irade dışı kabul eden teoriler	67
a)	Doğal hukuk teorisi	68
b)	Tarihçi hukuk teorisi	69
c)	Sosyolojik hukuk teorisi	71
3.	Modern dönem hukuk teorileri.....	72
a)	Realist hukuk teorisi	72
b)	Post modern hukuk teorisi	72
c)	Feminist hukuk teorisi	72
III.	HUKUKUN KAYNAKLARI	73
A.	Kaynak Kavramı ve Hukukun Kaynakları	73
B.	Pozitif Hukuk Kaynaklarının Sınıflandırılması.....	74
1.	Asıl kaynaklar	74
2.	Yazılı kaynaklar	75
a)	Anayasa	75
i.	Genel bilgiler	75
ii.	Anayasa yapımı ve değiştirilmesi	76
b)	Kanun.....	77
i.	Genel bilgiler	77
ii.	Kanun teklifi, kabulü, yayımı, yürürlüğe giriş tarihi ve yargısal denetimi.....	79
c)	Uluslararası andlaşma.....	81

d) Cumhurbaşkanlığı kararnamesi.....	82
i. Genel bilgiler.....	82
ii. Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin düzenleme alanı	83
iii. Olağanüstü Hal Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	83
e) Yönetmelik	84
f) Diğer düzenleyici işlemler	84
g) 2017 yılında kaldırılan hukuk kaynakları	85
i. Kanun hükmünde kararname	85
ii. Tüzük	85
3. Yazısız Kaynak (Örf ve Adetler)	86
a) Genel bilgiler	86
b) Hukuki örf ve adetin unsurları.....	86
c) Örf ve Adet Kurallarının Çeşitleri.....	88
d) Örf ve Adet Hukukun İşlevleri	88
4. Hukukun Genel İlkeleri	89
C. Yardımcı kaynaklar	90
1. Bilimsel içtihatlar (doktrin, öğreti).....	90
2. Yargı içtihatları (mahkeme kararları)	91
D. Normlar hiyerarşisi.....	92
1. Normlar hiyerarşisi teorisi	92
2. Türk hukuk düzeninde normlar hiyerarşisi	93
IV. HUKUK SİSTEMLERİ	97
A. Genel Olarak	97
1. Kara Avrupası hukuk sistemi.....	97
2. Anglo Sakson (Common law) hukuk sistemi	99
3. İslam hukuk sistemi	101
a) İslam hukukunun kaynakları.....	101
b) İslam hukukunun özellikleri.....	104
4. Sosyalist hukuk sistemi	106
5. Avrupa Birliği Hukuk Sistemi.....	107
B. Değerlendirme	108
V. HUKUKUN BÖLÜMLERİ VE DALLARI	109
A. Hukukun Bölümlere Ayrılması.....	109
1. İç hukuk-uluslararası hukuk ayrımı	109
a) İç hukuk, uluslararası hukuk ilişkisi.....	109
b) Uluslararası hukukun yaptırım sorunu ve varlığı tartışması	109
c) Uluslararası hukukun kaynakları	110

2.	Kamu hukuku-özel hukuk ayrımı	110
a)	Ayrımı Kabul Eden Teoriler	112
i.	Menfaat teorisi.....	113
ii.	İlişkilerin Tarafları Teorisi	113
iii.	Kuralların Mahiyeti Teorisi	113
iv.	Uygulama Yöntemi Teorisi	114
v.	Egemenlik veya Sûjeler Teorisi	114
b)	Ayrımı Reddeden Teoriler.....	114
3.	Maddi hukuk- muhakeme hukuku ayrımı	115
4.	Genel (teorik) hükümler- özel (pratik) hükümler ayrımı	115
B.	Hukukun Dalları	116
1.	Kamu hukuku dalları	117
a)	Anayasa hukuku.....	117
i.	Anayasa Hukukunun Tarihçesi	118
aa.	1876 Kanun-ı Esasi	118
bb.	1921 Anayasası	120
cc.	1924 Anayasası	120
dd.	1961 Anayasası	121
ii.	1982 Anayasası ve Öngördüğü Devlet Anlayışı.....	121
aa.	Demokratik Devlet	121
bb.	İnsan Haklarına Saygılı Devlet	122
cc.	Hukuk Devleti	122
dd.	Laik Devlet	123
ee.	Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet.....	124
ff.	Sosyal Devlet.....	125
gg.	Eşitlik.....	126
iii.	1982 Anayasasına Göre Devletin Fonksiyon ve Organları	126
aa.	Yasama Fonksiyonu ve Yasama Organı	126
bb.	Yürütme Fonksiyonu ve Yürütme Organı.....	127
cc.	Yargı Fonksiyonu ve Yargı Organı.....	129
b)	İdare hukuku.....	129
i.	İdari Teşkilat.....	130
aa.	Merkezi İdare.....	130
bb.	Mahalli İdareler	130
ii.	Kamu Personeli	132
iii.	İdari İşlem.....	133
iv.	İdarenin Denetimi	134
c)	Ceza hukuku	134
i.	Ceza Hukukuna Hâkim Olan İlkeler	137

aa.	Kanunilik İlkesi.....	137
bb.	Kusur İlkesi	138
cc.	Şahsilik İlkesi.....	138
ii.	Suç Teorileri	139
iii.	Suç Kavramı ve Unsurları	140
bb.	Maddi Unsurlar (Tipikliğin Objektif Unsurları).....	140
cc.	Manevi Unsurlar.....	144
dd.	Hukuka Aykırılık Unsuru	149
iv.	Kusurluluğu Etkileyen Sebepler	153
aa.	Cebir veya tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi (m.28).....	153
bb.	Zorunluluk hali dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi (m.25/2)	154
v.	Suçun Özel Görünüş Şekilleri	162
aa.	Suçta Teşebbüs.....	162
bb.	İştirak (suç ortaklığı, suçluların çokluğu).....	164
cc.	İçtima (suçların çokluğu)	165
d)	Ceza muhakemesi hukuku.....	167
i.	Anayasada Ceza Muhakemesi İşlemleri.....	167
ii.	Ceza Muhakemesi Kanunu.....	168
aa)	Tanımlar	169
bb)	Şüphe Dereceleri	170
cc)	Ceza Mahkemesinde Søjeler	171
dd)	Gözaltı	171
e)	Vergi hukuku	175
f)	Mali hukuk.....	176
g)	Devletler genel hukuku	177
h)	Hukuk tarihi.....	178
i)	Hukuk felsefesi ve sosyolojisi	180
j)	Genel kamu hukuku	180
k)	Sosyal güvenlik hukuku	185
2.	Özel hukuk dalları	188
a)	Medeni hukuk	188
b)	Ticaret hukuku.....	192
c)	İş ve sosyal güvenlik hukuku	194
d)	İcra iflas hukuku	195
e)	Hukuk muhakemeleri (medeni usul) hukuku	195
f)	Devletler özel hukuku.....	196
g)	İslam hukuku	197
h)	Roma hukuku	197

VI. YARGI ÖRGÜTÜ	199
A. Mahkeme teşkilatı	199
1. Mahkemelerin dereceleri ve kanun yolları.....	199
2. Yargılama usulleri.....	200
3. Görevli ve yetkili mahkemelerin belirlenmesi.....	201
4. Yargı örgütü mensupları.....	202
a) Yargı mensupları	202
b) Adli kalem (yazı işleri) teşkilatı.....	202
B. Yargı Kolları.....	202
1. Anayasa yargısı.....	203
a) Anayasa Mahkemesi'nin kurulması ve iç yapısı	203
b) Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkileri	204
i. Genel olarak görevleri	204
ii. Anayasaya uygunluk denetimi	204
iii. Soyut norm denetimi (iptal davası)	205
iv. Somut norm denetimi (itiraz yolu)	206
v. Bireysel başvuru yolu	206
2. Adli yargı	207
a) İlk derece mahkemeleri	207
i. Hukuk mahkemeleri	207
ii. Sulh hukuk mahkemesi	208
iii. Asliye hukuk mahkemesi.....	208
iv. Uzmanlık mahkemeleri	208
v. Ceza mahkemeleri.....	209
vi. Asliye ceza mahkemesi.....	210
vii. Ağır ceza mahkemesi.....	210
viii. Uzmanlık mahkemeleri	210
b) Ara derece (istinaf) mahkemesi: Bölge Adliye Mahkemesi.....	210
c) Üst derece mahkemesi: Yargıtay	211
3. İdari yargı	212
a) İlk derece mahkemeleri	212
i. İdare mahkemeleri.....	212
ii. Vergi mahkemeleri.....	213
b) Ara derece mahkemesi: Bölge İdare Mahkemesi	213
c) Üst derece mahkemesi: Danıştay	214
4. Uyuşmazlık yargısı	215
5. Tartışmalı yargı kolları: hesap yargısı ve seçim yargısı	216
a) Hesap yargısı.....	216
b) Seçim yargısı	217

VII. UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜM YOLLARI.....	219
A. Dava Yolu	219
1. Özel hukukta davalar	220
a) Eda davası	220
b) Tespit davası.....	220
c) İnşai dava	220
2. Kamu hukukunda davalar	220
a) Ceza (kamu) davası.....	220
b) İdari davalar	221
B. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları	221
1. Tahkim	221
a) Genel olarak.....	221
b) Tahkim türleri.....	222
2. Arabuluculuk.....	223
3. Uzlaştırma.....	224
4. Tüketici hakem heyetleri	225
VIII. MÜEYYİDE (YAPTIRIM) KAVRAMI VE TÜRLERİ	227
A. Giriş	227
B. Müeyyide (yaptırım) kavramı	227
C. Yaptırımın tarihi gelişimi	230
1. Kasden öldürmede uzlaşma bedeli	235
2. Taksirle öldürmede (hataen katl) diyet.....	236
3. Kasden yaralamada uzlaşma bedeli	236
4. Çocuk (cenin) düşürme tazminatı	236
D. Yaptırım Türleri	239
1. Özel hukuk yaptırımları.....	239
a) Cebri icra	239
b) Tazminat.....	240
i. Tazminat Yöntemleri.....	241
ii. Sorumluluk.....	242
iii. Tazminat sebepleri:	242
iv. Kusursuz Sorumluluk	243
aa. Kusursuz sorumluluk türleri	243
bb. Sorumluluk Türleri.....	244
c) Butlan.....	245
i. Yokluk (voidness):	245
ii. Mutlak butlan (kesin hükümsüzlük, absolute nullity):	246
iii. Nispi butlan (iptal edilebilirlik, askıda hükümsüzlük, relative nullity, annulability):	247
d) İşlemin düzeltilmesi.....	248
e) İade	248

f) Müdahalenin men'i.....	248
g) Fesih	248
2. Kamu hukuku yaptırımları	249
a) Ceza hukuku yaptırımları	249
i. Ölüm cezası	250
ii. Hapis cezası	250
iii. Para cezası.....	252
iv. Güvenlik tedbirleri.....	253
v) Dini görevin menfaat ve aidatını almaktan yasaklanma.....	257
vi. Yeni yaptırım biçimleri	258
b) İdare hukuku yaptırımları	260
i. Yokluk ve iptal edilebilirlik.....	260
ii. İdari yaptırımlar.....	261
iii. İdari para cezası.....	261
iv. Diğer idari yaptırımlar	262
v. İdari sözleşme yaptırımları	263
vi. Disiplin yaptırımları	263
aa. Uyarma	265
bb. Kınama	265
cc. Aylıktan kesme.....	265
dd. Kademe ilerlemesinin durdurulması.....	265
ee. Devlet memurluğundan çıkarma	266
vii. Kolluk yaptırımları	275
c) Anayasa hukuku yaptırımları	277
d) Vergi hukuku yaptırımları	279
3. Uluslararası hukuk yaptırımları	280
IX. HAK VE SORUMLULUK KAVRAMLARI	283
A. Hak kavramı.....	283
1. Kur'an'da hak kavramı.....	284
2. Hadislerde hak kavramı.....	285
3. Hukuk kaynaklarında hak kavramı	285
B. Hak Kavramının Hürriyet ve Ödev Kavramlarıyla Farkları	287
C. Kamu Hakları- Özel Haklar Ayrımı.....	287
D. Sorumluluk	288
1. Sorumluluk kavramı	288
2. Sorumluluk türleri	288
a) Hukuki sorumluluk.....	288
b) Cezai sorumluluk	289
c) İdari sorumluluk ve disiplin sorumluluğu.....	289
d) Siyasi sorumluluk	289

X. HUKUK KURALLARININ ÖZELLİKLERİ VE TÜRLERİ.....	291
A. Hukuk Kurallarının Özellikleri	291
1. İnsan davranışlarını konu alması.....	291
2. Emir veya yasak içermesi (normatiflik)	291
3. Cebri müeyyideye sahip olması (hukukilik).....	292
B. Hukuk Kurallarının Türleri (Hukuk kurallarının nitelik bakımından uygulanması)	292
1. Emredici hukuk kuralları	292
a) Genel olarak.....	292
b) Emredici hukuk kurallarının konuluş sebepleri	292
2. Tamamlayıcı hukuk kuralları	293
3. Yorumlayıcı hukuk kuralları	294
4. Yetki veren hukuk kuralları	295
5. Tanımlayıcı hukuk kuralları	295
XI. HUKUK KURALLARININ OLUŞTURULMASI (KANUNLAŞTIRMA)	297
A. Genel Olarak	297
B. Kazuistik ve Soyut Kanun Yapma Yöntemleri	298
C. Taknin, Tedvin veya İktibas Yoluyla Kanun Yapımı	300
D. Kanunlaştırma Tarihi	301
1. Kanunlaştırma Sebepleri.....	302
2. Kanunlaştırma Saikleri	302
a) Tutucu (muhafazakar) Saik.....	302
b) Devrimci Saik.....	303
3. Türklerin Kanunlaştırma Hareketleri.....	303
a) Şer'i Hukukun Tedvini.....	303
b) Örfi Hukukun Tedvini	305
c) Tanzimat Dönemi Kanunlaştırma Örnekleri	306
E. Tarihteki Belli Başlı Kanunlaştırma Örnekleri	308
1. Hammurabi Kanunu.....	308
2. Solon Anayasası	309
3. 12 Levha Kanunları	309
4. Corpus Iuris Civilis.....	309
5. Code Civil	310
6. Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye (1869-1876).....	310
7. Kanun-ı Esasi (1876).....	311
8. Hukuk-ı Aile Kararnâmesi (1917)	313
XII. HUKUK KURALLARININ UYGULANMASI	315
A. Hukuk Kurallarının Nitelikleri	315
1. Hukukilik	315

2. Geçerlilik	315
3. Yürürlük (meriyet)	315
4. Bağlayıcılık.....	316
5. Etkililik ve metrukiyet.....	316
6. Meşruiyet (legitimus)	316
7. Adillik	317
B. Hukuk Kurallarının Yer, Kişi ve Zaman Bakımından Uygulanması	317
1. Hukuk kurallarının yer ve kişi bakımından uygulanması	317
a) Mülkîlik Sistemi.....	317
b) Şahsîlik İlkesi	317
c) Koruma İlkesi	318
d) Evrensellik İlkesi.....	319
e) İlkelere Göre Türkiye’de veya Yurt Dışında İşlenen Suçlarda Türkiye’de Yeniden Yargılama Yapılması	319
2. Hukuk kurallarının zaman bakımından uygulanması.....	319
a) Hukuk kurallarının yürürlüğü	319
i. Hukuk kurallarının yürürlüğe girmesi.....	320
ii. Hukuk kurallarının yürürlükten kalkması (ilga)	320
b) Hukuk Kuralının Derhal Uygulanması, Geriye Yürüme Yasağı ve İleri Yürümesi.....	321
i. Geriye Yürüme Yasağının İstisnaları	322
ii. Kanunların Derhal Yürürlüğe Girmesinin İstisnası: Kanunların İleri Yürümesi	325
c) Hukuk Kuralları Arasında Çelişki, Çatışma ve Tercih	325
3. Çelişki ilkeleri ile çözüm	326
a) Lex superior (üst norm) ilkesi	326
b) Lex posterior (sonraki norm) ilkesi	328
c) Lex specialis (özel norm) ilkesi	330
4. Çatışan kurallar arasında tercih.....	330
5. İslam hukukunda tearuz (çatışma)	331
XIII. HUKUKTA YORUM	333
A. Hukuk Kuralını Yorumlama Gereği.....	334
B. Yorum İhtiyacına Göre Hukuk Kuralları.....	334
C. Yorum Yapma Yetkisine Göre Yorum Türleri	335
1. Yasama yorumu.....	335
2. Yargı yorumu (Kazai Tefsir)	337
3. Bilimsel yorum (ilmi tefsir)	338
D. Yorum Yöntemleri.....	338
1. Lafzî (sözel) yorum yöntemi	339

2. Tarihi yorum yöntemi	341
3. Sistematik (işlevsel) yorum yöntemi	342
4. Amaca göre (gai, teleolojik) yorum yöntemi.....	343
5. Kavramcı yorum yöntemi.....	345
6. Menfaatler içtihadı yöntemi	345
7. Genişletici yorum	345
8. Eklektik yorum	345
9. Mukayeseli hukuk yoluyla yorum	346
10. Yorum aracı olarak hukukun genel ilkeleri.....	346
E. Yorum İlkeleri	346
1. Genel olarak.....	346
2. Çeşitli yorum ilkeleri	347
a) Açıklık durumunda yorum yapılmaz	347
b) Yorum, ilkelere dayanmalıdır	348
c) Kanun metnine bağlılık esastır	348
d) Kurallar geniş, istisnalar dar yorumlanır.....	349
e) Yorum yoluyla istisna üretilmez	349
f) Sınırlı sayma ve örnek kabilinden sayma.....	349
3. Sözleşmelerin yorumu	350
a) Sözleşmelerin yorumunda irade şekilden önce gelir	350
b) Bir şeyin bulunduğu hal üzere kalması asıldır	352
c) Asıl niteliğin varlığı, arızı niteliğin yokluğu esastır	352
d) Aslın ifası mümkün değilse, bedeli ifa edilir	353
F. Hukukta Akıl Yürütme (Yorum Araçları)	353
1. Kıyas (Analoji)	353
2. Aksiyle kanıt (mefhum-ı muhalefet)	355
3. Evleviyet	356
G. Hâkimin Hukuk Normu Koyması ve Takdir Yetkisi	357
1. Hâkimin hukuk normu koyması	358
a) Hâkimin hukuk normu koymasına ilişkin görüşler	358
b) Kanun boşluğu.....	358
c) Hâkimin hukuk normu koyma usulü.....	359
2. Hâkimin takdir yetkisi	359
a) Genel olarak	359
b) Takdir yetkisinin varlığı.....	360